

โครงการส่งเสริมทักษะ
คุ้มครองสิทธิ
ของหนู ภายใต้บริบทพหุ
วัฒนธรรม
“ตุงล้านนา”

โดย
นางเข็มจิรา ตนยอม
และคณะ

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา

2558

คำนำ

ปัจจุบันชาวล้านนาส่วนใหญ่นิยมสร้างตุงเพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งทางศาสนาประเพณีเกี่ยวกับการตายงาน เทศกาล และเฉลิมฉลองต่าง ๆ ตามคติความเชื่อเดิมแต่แนวโน้มการใช้ตุงเริ่มเปลี่ยนไปเนื่องจากบรรดาหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มักนิยมใช้ตุงประดับตามสถานที่จัดงานต่าง ๆ เพื่อความสวยงาม หากไม่มีการอนุรักษ์และศึกษารูปแบบคติความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ตุงให้เข้าใจ ถ่องแท้ก่อนนำไปใช้และในโอกาสการใช้ตุงในพิธีการต่างๆควรจะเป็นประเพณีที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้

ในความเชื่อของชาวล้านนา"ตุง"เป็นสัญลักษณ์ของความดีความเป็นสิริมงคลทางภาคเหนือมีความเชื่อเกี่ยวกับอานิสงค์ของการนำตุงไปถวายวัดซึ่งกลายเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้น เพื่อให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาวล้านนาซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นทางเหนือเพื่อมิให้สูญหายหรือถูกลืมไปในอนาคตการเรียนรู้เรื่องของตุงล้านนา (ตุงล้านนา) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งจะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น. ในเรื่องของตุงไส้หมู

คณะผู้จัดเป็นผู้หนึ่งที่เห็นคุณค่ามีความสนใจในเรื่องตุงล้านนาซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา พิธีกรรมและความเชื่อของชาวล้านนาตั้งแต่อดีตไปจนถึงปัจจุบันคณะผู้จัดทำจึงได้จัดทำโครงการ“ตุงล้านนา” ขึ้นมา เพื่อสืบสานต่อไป

คณะผู้จัดทำ
พฤศจิกายน 2558

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ชื่อ – นามสกุล	รหัสนักศึกษา	ศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก	บทบาทใน โครงการ
นางเขมจิรา दनยอมน		ทต.สันผีเสื้อ	ประธาน
นางศตวรรษ์ ชุ่มมาลี		ตลาดขวัญ	รองประธาน
นางสาวศิริ รัตน์ ดอกแก้ว		บ้านป่าคาน อก	เลขานุการ/ฝ่าย เอกสาร
นางสาวกาน มณี ผ่องแผ้ว		ตำบลแม่แว่น	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวบัวพร แก้วกมลจิต		เมืองคอง	กรรมการฝ่าย ประชาสัมพันธ์
นางสาว บุญทริกตา เครื่องคำ		ตลาดขวัญ	กรรมการฝ่าย ประชาสัมพันธ์
นางจุฑาภรณ์ ยาดี		ทต.สันผีเสื้อ	กรรมการฝ่าย สวัสดิการ
นางสาวมะลิ วัลย์ ยั้งยีน กุล	ขุนช่างเคียน		กรรมการฝ่าย สวัสดิการ
นางสาวแสง เดือน บุญตัน	บ้านเมืองกีด		กรรมการฝ่าย สวัสดิการ
นางกัญญา บุญตัน	บ้านเมืองกีด		กรรมการฝ่าย สวัสดิการ

นางสาว
ปราถนา
เชียงจันทร์

ทุ่งข้าวพวง

กรรมการฝ่าย
เหรียญก

นางสาวชริน
ทิพย์ อธิพรหม

บ้านป่าลาน

กรรมการฝ่ายสถานที่

นางรุ่งเรือง
ปะดี

บ้านป้อก

วิทยาการโครงการ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นับว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตต่อศิลปะวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่มีคุณค่ามีมาแต่โบราณได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องมาจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตชาวบ้านในอดีตบรรพบุรุษของชาวล้านนาได้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆด้วยฝีมือ เช่น การทำตุงล้านนา โดยทุกบ้านช่วยกันทำตุงเพื่อไว้ใช้ในงานหรือประกอบพิธีกรรมจากการที่ทุกบ้านได้มีการทำตุงด้วยตนเองนั้นเป็นการแสดงออกถึงการอนุรักษ์ศิลปะภูมิปัญญาของชาวล้านนาให้สืบทอดมา

สู่รุ่นลูกหลาน แต่ปัจจุบันนี้เด็กรุ่นลูกหลานเป็นส่วนใหญ่หันมาใช้ตุงที่เป็นผลผลิตจากโรงงานหรือร้านค้าต่างๆ จึงทำให้คุณค่าของตุงได้ลดน้อยถอยลงไปส่งผลให้มีผู้อนุรักษ์การทำตุงน้อยลงและในอนาคตอาจไม่มีตุงที่เกิดจากฝีมือของชาวล้านนา

คณะผู้จัดทำโครงการเป็นผู้หนึ่งที่เห็นคุณค่ามีความสนใจในเรื่องตุงล้านนาซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาพิธีกรรมและความเชื่อของชาวล้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคณะผู้จัดทำโครงการจึงได้จัดทำโครงการ“ตุงล้านนา” ขึ้นมาเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมล้านนาสืบต่อไป

๕๐๗๕๐๗๕๐๗๕๐๗๕๐๗๕

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กได้รู้จักลดทอนลงสู่ฐานนาแบบต่างๆ
2. เพื่อให้เด็กประดิษฐ์“ตุงไส้หมู” ได้
3. เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตุงให้อยู่คู่กับประเพณีต่อไป

εφϣηεφϣηεφϣηεφϣη

เป้าหมาย

ด้านปริมาณ

- นักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านคุณภาพ

- เด็กให้ความสนใจลวดลายตุ้กล้านนาแบบต่างๆ
- เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง
- เด็กได้เรียนรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีล้านนาสืบไป

εφγηεφγηεφγηεφγη

วิธีดำเนินการ

1. ประชุมวางแผนคณะผู้จัดทำโครงการ
2. เสนอโครงการที่จะดำเนินการ
3. ลงมือปฏิบัติตามแผนงานในโครงการ
4. จัดแสดงนิทรรศการผลงาน
5. ประเมินผลการดำเนินงาน
6. สรุปผลการดำเนินงาน

εφϋηεφϋηεφϋηεφϋη

วิธีดำเนินการ

แผนระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ

1. ศึกษาปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถเป็นสล่าทำตุงล้านนา (ตุงไส้หมู)
2. วิเคราะห์กำหนดเรื่องที่จะทำ โครงการ โดยจัดทำเป็น โครงการ “ตุงล้านนา” (ตุงไส้หมู) และประโยชน์ที่จะได้รับการประดิษฐ์ทำขึ้น
3. วางแผน ในการไปเรียนวิธีการทำตุงจากปราชญ์ชาวบ้านจากนั้นจัดเตรียมวัสดุ- อุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม โครงการ “ตุงล้านนา” (ตุงไส้หมู)

แผนระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

1. นำวัสดุ- อุปกรณ์ไปเรียนวิธีการทำตุงจากปราชญ์ชาวบ้านลงมือปฏิบัติดัดแปลงตกแต่งลวดลายสีสันทตามความชอบ
2. รายงานผลการดำเนินกิจกรรมรายงานถึงขั้นตอนและกระบวนการทำงาน โครงการ “ตุงล้านนา” (ตุงไส้หมู)

แผนระยะที่ 3 รวบรวมสรุป

1. การแสดงผลงาน โครงการ “ตุงล้านนา” (ตุงไส้หมู)
2. สรุปการดำเนินกิจกรรม / ข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานพร้อมกันนี้ร่วมกันสรุปถึงขั้นตอนหรือกระบวนการทำงาน ประโยชน์ในการประดิษฐ์ตุงล้านนา (ตุงไส้หมู) ตลอดจนร่วมกันเสนอแนะข้อคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

๕๐๗๕๕๐๗๕๕๐๗๕๕๐๗๕

สถานที่ดำเนินการ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่รับผิดชอบของคณะทำงาน โครงการ
2. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งจังหวัดลำปาง

εφγηεφγηεφγηεφγη

งบประมาณในการดำเนินโครงการ

1. กระดาษว่าวชนิดมัน 36 แผ่นราคาแผ่นละ 5บาทเป็นเงิน 180 บาท
2. ด้ายขาว 1 ม้วนราคา 20 บาท
3. เข็มสอย 5 บาท

εφγηεφγηεφγηεφγη

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผลงานคือลวดลายตุ้งล้านนาที่สวยงาม
2. ลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อหาและสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้
3. รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา

εφγηεφγηεφγηεφγη

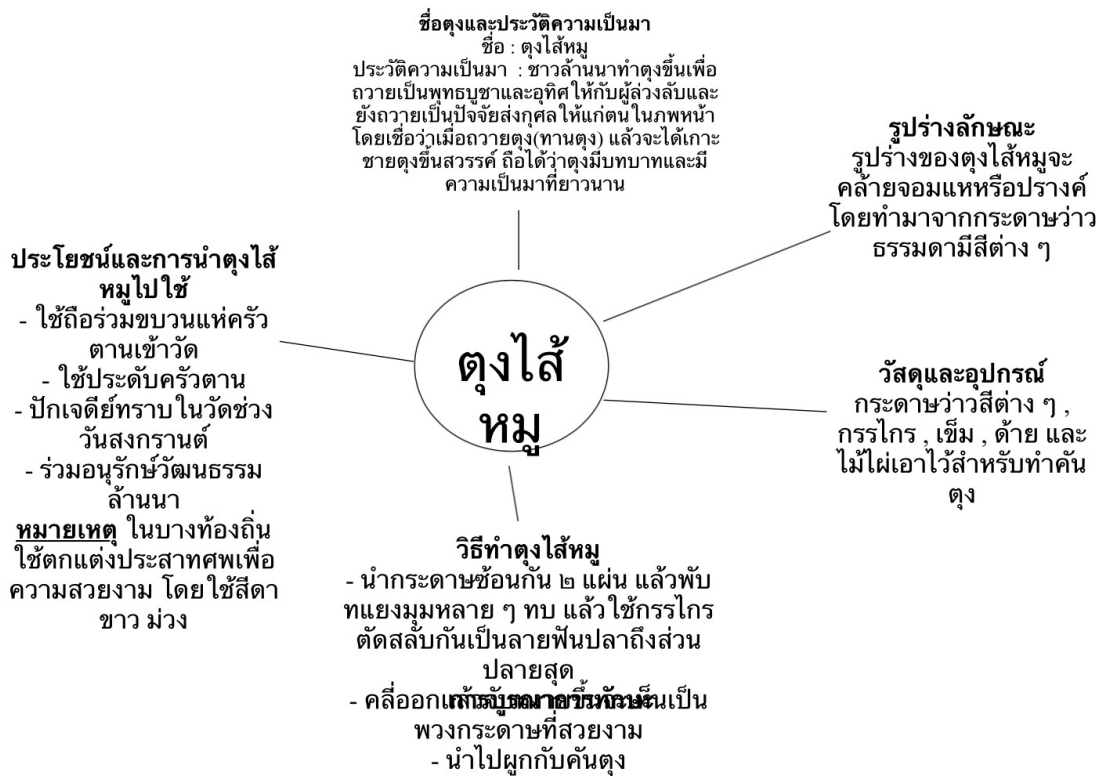
การประเมิน โครงการ

ใช้แบบประเมิน โครงการตามแผนการจัดการเรียนการสอน
(แผนการจัดประสบการณ์) และการประเมินจากผู้เข้าเยี่ยมชม โครงการ
ในวันแสดง โครงการ

εφϑηεφϑηεφϑηεφϑη

การจัดแผนการจัด
ประสบการณ์
“ตุงล้านนา”

ชื่อเรื่อง ตุงไส้หมู สัปดาห์ที่ .....
ระดับชั้น ..... วันที่ .....

ตารางกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรม วัน	เคลื่อนไหวและ จังหวะ	เสริม ประสบการณ์	สร้างสรรค์	เกมการศึกษา	กลางแจ้ง	เสรี
จันทร์	การเคลื่อนไหว ร่างกายประกอบ อุปกรณ์	ประวัติความเป็น มาของตุ๊กไส้มู	วาดภาพตุ๊กจาก ประสบการณ์ เดิม	ภาพตัดต่อตุ๊ก	เครื่องเล่นสนาม	๑. มุมตุ๊ก ๒. มุมนิทาน ๓. มุมบล็อก
อังคาร	เคลื่อนไหวร่าง กายตาม สัญญาณ (ช้า - เร็ว)	รูปร่างลักษณะ ของตุ๊กไส้มู	ระบายสีภาพตุ๊ก ไส้มู	จับคู่ภาพตุ๊ก	วิ่งเก็บตุ๊ก	๑. มุมตุ๊ก ๒. มุมดนตรี ๓. มุมศิลปะ
พุธ	เคลื่อนไหว ร่างกาย ประกอบเพลง	อุปกรณ์การทำ ตุ๊กไส้มู	พิมพ์ภาพจาก วัสดุธรรมชาติ	เรียงลำดับขนาด ภาพตุ๊ก	เล่นว่าวตุ๊ก	๑. มุมตุ๊ก ๒. มุมบทบาท สมมุติ ๓. มุม วิทยาศาสตร์
พฤหัสบดี	เคลื่อนไหว ร่างกายตาม จินตนาการ	วิธีทำตุ๊กไส้มู	ปั้นดินน้ำมัน	เกม โดมิโน่ตุ๊กไส้มู	รีรีข้าวสารตุ๊ก (ตุ๊กไส้มู, ตุ๊ก เดี่ยว)	๑. มุมตุ๊ก ๒. มุมบ้าน ๓. มุมบล็อก
ศุกร์	เคลื่อนไหว ร่างกายตามคำ สั่ง	ประโยชน์ใน การนำตุ๊กไส้มู ไปใช้	วาดภาพและ ระบายสีภาพตุ๊ก ไส้มู	จับคู่ภาพตุ๊กกับ ตัวเลข	มอญ มอญซ่อน ตุ๊ก	๑. มุมตุ๊ก ๒. มุมเกมการ ศึกษา ๓. มุมดนตรี

ตารางวิเคราะห์กิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการ

วัน	พัฒนาการ			
	ด้านร่างกาย	ด้านอารมณ์จิตใจ	ด้านสังคม	ด้านสติปัญญา
จันทร์	- การเคลื่อนไหว ประกอบอุปกรณ์ - เครื่องเล่นสนาม	- วาดภาพตุ๊กจาก ประสบการณ์เดิม	- เล่นตามมุม (มุมตุ๊ก นิทาน บล็อก) - ภาพตัดต่อตุ๊ก	- ประวัติความเป็นมา ของตุ๊กไส้มู - ซื่อตุ๊ก
อังคาร	- เคลื่อนไหวร่างกาย ตามสัญญาณ (ช้า - เร็ว) - วิ่งเก็บตุ๊ก	- ระบายสีภาพตุ๊กไส้มู	- เล่นตามมุม (มุมตุ๊ก ดนตรี ศิลปะ) - จับคู่ภาพตุ๊ก - วิ่งเก็บตุ๊ก	- รูปร่างลักษณะของตุ๊ก ไส้มู
พุธ	- เคลื่อนไหวประกอบ เพลง - เล่นว่าวตุ๊ก	- พิมพ์ภาพจากวัสดุ ธรรมชาติ	- เล่นตามมุม (มุมตุ๊ก บทบาทสมมุติ วิทยาศาสตร์) - เล่นว่าวตุ๊ก	- อุปกรณ์การทำตุ๊กไส้มู
พฤหัสบดี	- เคลื่อนไหวตาม จินตนาการ - รีรีข้าวสารตุ๊ก (ตุ๊กไส้มู- ตุ๊กเดี่ยว)	- ปั้นดินน้ำมัน	- เล่นตามมุม (มุมตุ๊ก บ้าน บล็อก) - รีรีข้าวสาร (ตุ๊กไส้มู - ตุ๊กเดี่ยว)	- วิธีทำตุ๊กไส้มู
ศุกร์	- เคลื่อนไหวตามคำสั่ง - มอญ มอญ ซ่อนตุ๊ก	- วาดภาพและระบายสี ภาพตุ๊ก	- เล่นตามมุม (มุมตุ๊ก เกมการศึกษา ดนตรี) - มอญ มอญ ซ่อนตุ๊ก	- ประโยชน์ในการนำตุ๊ก ไส้มูไปใช้

ชั้นที่ 6 จัดทำแผนประสบการณ์

หน่วยการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและชื่อตุ้งเรื่องตุ้งไส้หมู
วันที่ .....

เวลา .....

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้

ชาวลานนานั้นทำตุ้งขึ้นมาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และอุทิศให้กับผู้ล่วง
ลับ และยังถวายเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ตนเองในภพหน้า โดยเชื่อว่า
เมื่อถวายตุ้ง (ทานตุ้ง) แล้วจะได้เกาะชายตุ้งขึ้นสวรรค์ ถือได้ว่าตุ้งมี
บทบาทและมีความเป็นมาที่ยาวนาน

ตุ้งมีอยู่หลายแบบ เช่น ตุ้งกระด้าง เป็นตุ้งที่แกะสลักจากไม้ ตุ้งผ้าทอ
ทำมาจากผ้าฝ้าย และตุ้งกระดาษ ทำมาจากกระดาษ (ตุ้งไส้หมู ตุ้งไส้
ข้าง ตุ้งพญาขอ)

โดยทั่วไปแล้ว ตุ้งไส้หมู ใช้ปักตกแต่ง หรือใช้ร่วมชบวนแห่คร้วทานเข้า
วัด หรือปักเจดีย์ทรายในช่วงเทศกาลสงกรานต์ (ประเพณีปีใหม่เมือง)
วัตถุประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้
2. เด็กสามารถอธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของตุ้งได้
3. เด็กสามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้

ประสบการณ์สำคัญ

1. เด็กมีความรู้ ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของตุ้ง โดยเฉพาะตุ้ง
ไส้หมู

2. เด็กได้เคลื่อนไหวพร้อมอุปกรณ์

3. เด็กเล่นและกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

4. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการพบความคิดเห็นของผู้อื่น

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. ครูแจกอุปกรณ์ (ริบบิ้นหลากสี) ให้กับเด็ก จากนั้นเปิดเพลง (ตามสมัณนิยม) ให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายตามอิสระ
2. ครูเปิดเพลงให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระ จากนั้นให้เด็กที่มีริบบิ้นสีเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน

ขั้นสอน

1. ครูนำตุ๊กตา (ตุ๊กตาสัตว์) มาให้เด็กดู สังเกต และสนทนาร่วมกัน
2. ครูเล่าประวัติความเป็นมาของตุ๊กตาสัตว์ให้เด็กฟัง โดยใช้ตุ๊กตาเป็นส่วนประกอบของการเล่า
3. เด็กแยกสีของตุ๊กตาสัตว์ว่ามีสีอะไรบ้าง และสนทนาเกี่ยวกับรูปทรงของตุ๊กตาสัตว์

ขั้นสรุป

1. เด็กเล่าประวัติความเป็นมาของตุ๊กตาสัตว์
2. วาดภาพตุ๊กตาสัตว์ที่เคยเห็น
3. เด็กและครรร่วมกันสรุป ประวัติความเป็นมาของตุ๊กตาสัตว์

1. ริบบิ้นสีต่าง ๆ

2. ตุ๊กตาสัตว์

3. เพลงตามสมัณนิยม

แหล่งเรียนรู้

ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การประเมินผล

1. สังเกตการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็ก
2. สังเกตการอธิบายประวัติของตุ๊กตาสัตว์
3. สังเกตการร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน

บันทึกหลังการสอน

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

หน่วยการเรียนรู้รูปร่างลักษณะของตุ้งไต้หมูเรื่องตุ้งไต้หมู
วันที่ .....

เวลา .....

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้

รูปร่างลักษณะของตุ้งไต้หมู มีรูปร่างคล้ายจอมแหหรือปรางค์ ทำมาจาก
กระดาษแก้วสีต่าง ๆ หรือกระดาษว่าวธรรมดาสีต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

- 1.เด็กเคลื่อนไหวร่างกายได้
- 2.เด็กสามารถอธิบายเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของตุ้งไต้หมูได้
- 3.เด็กสามารถร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนได้

ประสบการณ์สำคัญ

- 1.เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของรูปร่างลักษณะของตุ่งไส้หมู
- 2.เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายตามสัญญาณ (ช้า - เร็ว)
- 3.เด็กเล่นและร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน
- 4.เด็กมีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีได้

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายโดยฟังสัญญาณจากครู เช่นเมื่อครูเคาะจังหวะโดยใช้แทมมารินเคาะจังหวะช้า ให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายช้า ๆ แต่ถ้าครูเคาะแทมมารินในจังหวะเร็วขึ้น ให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายเร็วขึ้น ตามสัญญาณที่เคาะ จากนั้นให้เด็กออกมาเคาะจังหวะให้กับเพื่อนได้เคลื่อนไหวร่างกายตามสัญญาณที่ตัวแทนเด็กออกมาเคาะ

ขั้นสอน

- 1.ครูนำตุ่งที่ตัดสำเร็จแล้วมาให้เด็กดูและสังเกตรูปร่างลักษณะ สีของตุ่งไส้หมู
- 2.เด็กและครูร่วมสนทนาซักถามเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ สีของตุ่งไส้หมู
- 3.ครูให้เด็กแบ่งกลุ่ม โดยให้เด็กออกมาจับกระดาษสีที่ตัวเองชอบ เมื่อจับกระดาษสีได้แล้วให้ชูกระดาษสีขึ้น ใครได้กระดาษสีที่มีสีเหมือนกันให้นั่งอยู่กลุ่มเดียวกัน
- 4.เมื่อเด็กนั่งตามกลุ่มแล้วครูแจกอุปกรณ์ระบายสี และภาพตุ่งให้เด็กแต่ละกลุ่มระบายสีภาพตุ่งให้สวยงาม

ขั้นสรุป

- 1.เด็กแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานของตนเองและช่วยกันอธิบายเรื่องของรูปร่างลักษณะสีของตุ่งไส้หมู
- 2.เด็กและครูร่วมกันสรุปเรื่องรูปร่าง ลักษณะ สีของตุ่งไส้หมู

สื่อประกอบการจัดกิจกรรม

1. เครื่องเคาะจังหวะ (แทมมารีน)
2. ตุงไส้หมู
3. สีเทียน
4. กระดาษสี
5. ภาพวาดตุงไส้หมู

แหล่งเรียนรู้
ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การประเมินผล

1. สังเกตการเคลื่อนไหวร่างกายตามสัญญาณของเด็ก
2. สังเกตการอธิบายรูปร่าง ลักษณะ สี ของตุงไส้หมู
3. สังเกตผลงานของเด็กที่ออกมานำเสนอ
3. สังเกตการเล่นร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน

บันทึกหลังการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยการเรียนรู้ อุปกรณ์ ในการทำตุงเรื่องตุงไส้หมู

วันที่ .....

เวลา .....

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้

ชาวลานนานั้นทำตุงขึ้นมาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และอุทิศให้กับผู้ล่วงลับ และยังถวายเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ตนเองในภพหน้า โดยเชื่อว่าเมื่อถวายตุง (ทานตุง) แล้วจะได้เกาะชายตุงขึ้นสวรรค์ ถือได้ว่าตุงมีบทบาทและมีความเป็นมาที่ยาวนาน

ตุงมีอยู่หลายแบบ เช่น ตุงกระดาษ เป็นตุงที่แกะสลักจากไม้ ตุงผ้าทอ ทำมาจากผ้าฝ้าย และตุงกระดาษ ทำมาจากกระดาษ (ตุงไส้หมู ตุงไส้ช้าง ตุงพญายอ)

โดยทั่วไปแล้ว ตุงไส้หมู ใช้ปักตกแต่ง หรือใช้ร่วมขบวนแห่ครุฑทวนเข้าวัด หรือปักเจดีย์ทรายในช่วงเทศกาลสงกรานต์ (ประเพณีปีใหม่เมือง)

วัตถุประสงค์

1. เด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้
2. เด็กสามารถบอกอุปกรณ์ในการทำตุงได้
3. เด็กสามารถร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนได้

ประสบการณ์สำคัญ

1. เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ในการทำตุงไส้หมู
2. เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกาย
3. เด็กเล่นและร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน
4. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการพบความคิดเห็นของผู้อื่น

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูเปิดเพลงปีใหม่เมือง ให้เด็ก ๆ ถูตุงแล้วทำท่าประกอบเพลง

ขั้นสอน

ครูนำอุปกรณ์ในการทำตุง คือ กระดาษวาวสีต่าง ๆ กรรไกร เข็ม ด้าย ไม้ไผ่ (คันทุง) มาให้เด็ก ๆ ดู แล้วก็บอกอุปกรณ์การทำตุงทีละขั้นตอน และบอกประโยชน์ของอุปกรณ์แต่ละอย่าง และให้แบ่งกลุ่มตามอุปกรณ์ เช่น กลุ่มกระดาษวาว กลุ่มกรรไกร กลุ่มเข็ม กลุ่มด้าย กลุ่มไม้ไผ่ แล้ว

ช่วยกันวาดอุปกรณ์ของแต่ละกลุ่มลงในกระดาษชาร์ต เช่นกลุ่มกรรไกร ก็ช่วยกันวาดกรรไกร เป็นต้น

ขั้นสรุป

ครูและเด็กร่วมกันสรุปอุปกรณ์ใช้ในการทำตุ๊กตง ว่ามีอุปกรณ์อะไรบ้าง ใช้ประโยชน์อะไรได้

สื่อประกอบการจัดกิจกรรม

1. เพลง ปี่ใหม่เมือง
2. ตุ๊กตงไส้หมู
3. กระดาษว่าวสีต่าง ๆ
4. กรรไกร
5. เข็ม
6. ด้าย
7. ไม้ไผ่ (คันทุง)
8. กระดาษชาร์ต
9. สีเทียน

แหล่งเรียนรู้

ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การประเมินผล

1. สังเกตการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็ก
2. สังเกตการตอบคำถามและอธิบายเกี่ยวกับอุปกรณ์ตุ๊กตงไส้หมู
3. สังเกตการร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน

บันทึกหลังการสอน

.....
.....
.....
.....
.....

หน่วยการเรียนรู้วิธีทำตุ๊กตงไส้หมูเรื่องตุ๊กตงไส้หมู

วันที่ .....

เวลา .....

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้

เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก การทำตุ้งไส้หมู่นั้น เริ่มจากการเตรียมกระดาษว่าวธรรมดา 2 แผ่น (สีต่างกัน) กรรไกร ด้ายและคันตุง แล้วนำกระดาษว่าววางซ้อนกัน แล้วพับกระดาษทแยงมุมหลาย ๆ ทบ แล้วใช้กรรไกรตัดสลับกันเป็นลายฟันปลา จนถึงส่วนปลายสุดโดยไม่ให้ปลายทอดออกจากกัน จึงคลี่ออกแล้วจับหางขึ้น จะเห็นเป็นพวงกระดาษสวยงามคล้ายจอมแหหรือปราสาท จากนั้นนำมาร้อยด้ายที่ปลายสุดผูกติดกับคันตุง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กได้รู้จักวิธีการทำตุ้งไส้หมู
2. เพื่อให้เด็กรู้จักอุปกรณ์ในการทำตุ้งไส้หมู

ประสบการณ์สำคัญ

1. การประสานสัมพันธ์กล้ามเนื้อเล็ก
2. การประสานสัมพันธ์กล้ามเนื้อใหญ่
3. สุนทรียภาพ
4. การเรียนรู้ทางสังคม
5. การใช้ภาษา
6. จำนวน

การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

ครูพาเด็กนักเรียนเล่นเกม “รีรี ข้าวสาร” แล้วให้นักเรียน เลือกกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม (กลุ่มตุ้งไส้หมู และกลุ่มตุงเดี่ยว)

ชั้นสอน

1. ครูเชิญวิทยากร (ผู้ปกครอง) มาแนะนำ ให้เด็กนักเรียนรู้จักและบอกเด็กนักเรียนว่าวันนี้วิทยากรจะมาสอนวิธีทำตุ่งไส้หมูให้นักเรียนดู โดยชั้นแรกให้เด็กและครูพร้อมทั้งวิทยากร ช่วยกันทบทวนเรื่องราวเกี่ยวกับอุปกรณ์การทำตุ่งไส้หมูก่อน แล้วให้วิทยากรเริ่มสอนและสาธิตวิธีการตัดตุ่ง ครูเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนและครูกล่าวขอบคุณวิทยากร แล้วช่วยกันเก็บอุปกรณ์
2. ครูทบทวนการปั้น ให้เด็กนักเรียนดู แล้วถามถึงอุปกรณ์การปั้นว่ามีอะไรบ้าง “หนู ๆ จำได้ไหมคะ?” และ “หนู ๆ จะปั้นอุปกรณ์ทำตุ่งไส้หมูชิ้นไหนคะ” แล้วให้นักเรียนลงมือปั้นตามจินตนาการ พร้อมทั้งนำผลงานมานำเสนอ ให้เพื่อนและครูดู
3. ครูเปิดเพลงสมัยนิยม ให้เด็กนักเรียนได้เคลื่อนไหวอิสระตามจินตนาการ หลังจากนั้น ให้นักนั่งพัก ครูนำโดมิ โนตุ่งไส้หมูมาแนะนำและสาธิตการเล่น แล้วผลัดเปลี่ยนกันเลือกชิ้น โดมิ โนมาต่อกันจนครบทุกคน
4. เด็กและครูทบทวนข้อตกลงก่อนเข้ามุกกิจกรรมเสรีตามความสนใจ ประกอบด้วย มุมตุ่ง มุมบ้าน และมุมบล็อกลูก

ชั้นสรุป

ครูให้สัญญาณ ใกล้เคียงหมดเวลาเล่นมุกกิจกรรมเสรี สนทนาสรุปวิธีการทำตุ่งไส้หมู แล้วให้สัญญาณหมดเวลาการเล่น เด็กนักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่

สื่อประกอบการจัดกิจกรรม

1. อุปกรณ์ทำตุ่งไส้หมู
2. วิทยากร (ผู้ปกครอง)
3. เกม “รื้อข้าวสาร”
4. ดินน้ำมัน
5. เพลงสมัยนิยม
6. โดมิ โนตุ่งไส้หมู
7. มุมตุ่ง/มุมบ้าน/มุมบล็อกลูก

แหล่งเรียนรู้ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การประเมินผล

1. สังเกตการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็ก
2. สังเกตการตอบคำถามและอธิบายเกี่ยวกับวิธีทำตุ้งไส้มู
3. สังเกตการร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน

บันทึกหลังการสอน

บทที่ 1

บทนำ

สาระสำคัญ

ตุ้ง เป็นภาษาถิ่นประจำภาคเหนือซึ่งตรงกับคำว่า ธง ในภาษาไทยภาคกลางและตรงกับคำว่า ตุ้ง ในภาษาท้องถิ่นอีสานมีลักษณะเป็นแผ่นวัตถุ ส่วนปลายแขวนติดกับเสาห้อยเป็นแผ่นยาวลงมา ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ธง ไว้ว่า “ ธง น. ผืนผ้าโดยมากเป็นสีและบางอย่างมีลวดลายเป็นรูปต่าง ๆ ที่ทำด้วยกระดาษหรือสิ่งอื่น ๆ ก็มีสำหรับใช้เป็นเครื่องหมายบอกชาติ เครื่องหมายตามแบบสากลนิยม เครื่องหมายเดินทะเลอาณัติสัญญาณตลกแต่งสถานที่ในงานรื่นเริงหรือกระบวนแห่ ” การใช้ตุ้งทางภาคเหนือ ได้ปรากฏหลักฐานในตำนานพระธาตุดอยตุง ซึ่งกล่าวถึง การสร้างพระธาตุดอยว่า เมื่อพระมหากัสสปะเถระได้นำเอาพระบรมสารีริกธาตุพระรากขวัญเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า มาถวายแด่พระยาอชุตราชกษัตริย์แห่งราชวงศ์สิงหนวัติ พระองค์ได้ทรงขอที่ดินของพญาลาวจก (ราชวงศ์ลวจังคราช) ในหมู่เขาสามเฒ่าเป็นที่ก่อสร้างพระมหาสถูปนั้น ทำให้ทำตุ้งตะขาบยาวถึงพันวา ปักไว้บนยอดดอยอยู่เจ้า ถ้าหากตุ้งปลิวไปเพียงใดกำหนดให้เป็นรากฐานสถูป

ปัจจุบันชาวล้านนาส่วนใหญ่ยังนิยมสร้างตุ้ง เพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งทางศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับการตาย งานเทศกาล และเฉลิมฉลองต่าง ๆ ตามคติความเชื่อเดิม แต่แนวโน้มการใช้ตุ้งเริ่มเปลี่ยนไปเนื่องจากบรรดาหน่วยงานทั้งภาครัฐการและเอกชนมักนิยม

ใช้ตุงประดับตามสถานที่จัดงานต่าง ๆ เพื่อความสวยงาม หากไม่มีการอนุรักษ์และศึกษารูปแบบคติความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ตุงให้เข้าใจ ถ่องแท้ก่อนนำไปใช้แล้ว อนาคตการใช้ตุงในพิธีการต่าง ๆ ตามคติความเชื่อเดิมคงจะถูกดัดแปลงให้เพี้ยนไปในที่สุด

ที่มาและความสำคัญของโครงการ

ปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นับว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตต่อศิลปวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่มีคุณค่ามีมาแต่โบราณได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตชาวบ้านในอดีต บรรพบุรุษของชาวล้านนาได้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วยฝีมือ เช่น การทำตุงล้านนา โดยทุกบ้านช่วยกันทำตุง เพื่อไว้ใช้ในงานหรือประกอบพิธีกรรม จากการทำทุกบ้านได้มีการทำตุงด้วยตนเองนั้นเป็นการแสดงออกถึงการอนุรักษ์ศิลปะ ภูมิปัญญาของชาวล้านนาให้สืบทอดมาสู่รุ่นลูกหลาน

แต่ปัจจุบันนี้เด็กรุ่นลูกหลานเป็นจะส่วนใหญ่ก็หันมาใช้ตุงที่เป็น ผลผลิตจาก โรงงานหรือร้านค้าต่างๆ จึงทำให้คุณค่าของตุงได้ลดน้อยถอยลงไป ส่งผลทำให้ไม่มีผู้อนุรักษ์วิธีการทำตุง และอาจไม่มีตุงที่เกิดจากฝีมือของชาวล้านนา

คณะผู้จัดเป็นผู้หนึ่งที่เห็นคุณค่า มีความสนใจในเรื่องตุงล้านนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา พิธีกรรม และความเชื่อของชาวล้านนาตั้งแต่อดีตไปจนถึงปัจจุบัน คณะผู้จัดทำจึงได้จัดทำโครงการ “ตุงล้านนาภูมิปัญญาชาวเหนือ” ขึ้นมา

วัตถุประสงค์ของทำโครงการ

1. เพื่อออกแบบลวดลายตุงล้านนา
2. เพื่อประดิษฐ์ “ตุงไส้หมู” ได้
3. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ตุง ให้อยู่คู่กับประเพณีต่อไป

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า
ตุ่งล้านนาที่เป็นประติษฐ์ คือ ตุ่งไส้หมู มีลวดลายที่สวยงามและนำไปใช้
ในงานพิธีต่าง ๆ ของชาวเหนือได้

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติความเป็นมาของตุ่งล้านนา

ตั้งแต่สมัย โบราณมนุษย์ต้องการสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายต่างๆ
เพื่อใช้เป็นเครื่องหมายประจำตัว ครอบครัว กลุ่ม ทั้งนี้เพื่อต้องการแบ่ง
แยกให้เห็นถึงความแตกต่างเฉพาะ ของแต่ละคนหรือกลุ่ม โดยใช้เป็น
สัญลักษณ์ ความเป็นมา “ธง” ตามคติสากลอาจเชื่อมโยงไปกับหลัก
ฐานอันเก่าแก่ตั้งแต่สมัย โบราณ ดังปรากฏในภาพเขียน การแกะสลัก

รูปปั้น ศิลปิน และคัมภีร์ เป็นระยะเวลายาวนานนับพันปีตั้งแต่สมัย อียิปต์ และกรีกโบราณ “ธง” ในทวีปเอเชียพบว่าแหล่งอารยธรรมอัน ยิ่งใหญ่ เช่น ประเทศจีน ญี่ปุ่น อินเดีย ทิเบต และเนปาล ได้มีการใช้ธง มาตั้งแต่สมัยบรรพกาลแล้ว

ส่วนความเป็นมาของตุ่งล้านนา “ตุ่ง” หรือ “จ้อ” เป็นภาษา ถิ่นทางภาคเหนือที่ชาวล้านนาเรียกขานกันทั่วไป ซึ่งหมายถึง “ธง” ใน ภาษาภาคกลาง มีลักษณะตรงกับภาษาบาลีว่า “ปฎากะ” หรือ “ธง ปฎาก” “ธงตะขาบ” ซึ่งเมื่อครั้งสมัยทริภุชชัยในช่วงศตวรรษที่17 พบ ว่าชาวทริภุชชัย เคยมีโรคอหิวาตกโรคระบาด ผู้คนต่างพากันหนีไป อาศัยอยู่ที่เมืองสะเทิง เมื่ออหิวาตกโรคหายไปก็พากันกลับบ้านเมือง เดิม คาดว่าคงได้มีการรับวัฒนธรรมการถวายเป็นธงหรือตุ่งที่มีเสาส่งมา จากชาวมอญมาด้วย ซึ่งเราพบว่า หงส์ล้านนาคือเป็นสิ่งสำคัญมากของ ชาวมอญนั้น ได้ปรากฏว่า เป็นส่วนประกอบอยู่กับตุ่งในล้านนาคือ “ตุ่งกระด้าง” ซึ่งมีลักษณะรูปทรงเหมือนกัน และมีลักษณะของธงตะขาบ ของชาวมอญก็คล้ายคลึงกับ “ตุ่งไชย” ของล้านนาด้วยเช่นกัน ราวปี พ.ศ.1839 พระพุทธศาสนาได้เข้ามาในดินแดนล้านนา เกิดมีการผสม ผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิม คือ การนับถือผีบวกกับคติความเชื่อทาง ศาสนาเข้าด้วยกัน จึงเกิดวิวัฒนาการที่เกี่ยวกับคติความเชื่อต่างๆผสม ผสานปนเปกันมากมาย อีกทั้งด้านความสัมพันธ์กันระหว่างดินแดน ต่างๆ ได้ส่งอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อกัน จึงไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่า ประเพณีถวายเป็นธงของชาวล้านนา นับได้ว่ามีต้นกำเนิดมาจากที่ใด และได้รับอิทธิพลความเชื่อและรูปแบบต่างๆมาจากแหล่งใดบ้างได้ เพียงแต่สันนิษฐาน ในบางกรณีว่า วิวัฒนาการเริ่มแรกเดิมทีนั้นก่อนที่จะ มีการรวบรวมดินแดนเป็นอาณาจักรล้านนา พระยามังรายมหาราชทรง เคยปกครองอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำกกมาก่อน ซึ่งได้แก่เมืองเชียงใหม่ เชียงราย และดอยตุงเราเชื่อว่าความเป็นมาของตุ่งคงมีจุดกำเนิดมา จากดอยตุง

ดังปรากฏหลักฐานจากเรื่องราว โบราณสถานที่เกี่ยวข้องประวัติ พระธาตุดอยตุงซึ่งกล่าวถึงการสร้างพระธาตุนั้นว่า พระมหากัสสปะเถระ ได้นำพระบรมสารีริกธาตุพระรากขวัญเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า มา ถวายแด่พระเจ้าอรุทราชกษัตริย์แห่งราชวงศ์สิงหนวัติ พระองค์ได้ทรง

ขอที่ดินจากพญาลาวจก (ราชวงศ์ลวจักราช) ในหมู่เขาสามเฒ่าเป็นที่ก่อสร้างพระมหาสถูปนั้น ทำให้ตุงตะขาบยาวถึงพันวา ปักไว้บนยอดดอยปู่เจ้า ถ้าหากตุงปลิวไปเพียงใดกำหนดให้เป็นรากฐานสถูป

ในช่วงเวลาต่อมาคติความเชื่อดังกล่าวจึงกระจัดกระจายทั่วไปในดินแดนล้านนา เนื่องจากชาวล้านนามีความเชื่อเกี่ยวกับ “อนุจักรวาล” การย่อส่วนความคิดเรื่องจักรวาลระดับจากชนชาติลัวะ ความเชื่อเรื่องผีปู่และย่า หรือผีบรรพบุรุษ (ผีปู่ย่า) นี้เป็นความเชื่อดั้งเดิมที่เห็นได้ชัดว่าแต่เดิมชาวบ้านได้มีโลกทรรศน์ผูกพันอยู่กับผีมาก และเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาในท้องถิ่นภายหลังจึงผสานแนวความคิดเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะเรื่องของวิญญาณและชีวิตหลังความตาย ด้วยการถวายเป็นทานแก่ผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว อันส่งผลให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีขึ้น ช่วยให้พ้นจากทุกขเวทนาในนรก และในขณะเดียวกันก็ถวายเป็นทานแก่ตนเองด้วย เพื่อหวังอานิสงส์เกื้อกูล ให้ไปสู่ชีวิตที่ดีในภายภาคหน้า ทำให้ประเพณีการถวายเป็นทานตุงมีบทบาทมากขึ้นในชุมชนเป็นที่นิยมและยึดถือศรัทธาสืบกันมาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน

โดยสรุปเรื่องราวของตุงในล้านนา ตามหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลาน หรือตำนานต่างๆ เห็นได้ชัดว่าประเพณีการสร้างตุงนั้น มีมาแต่โบราณกาลแล้วดังปรากฏในตำนานที่สำคัญๆ และได้กล่าวถึงตุงชัดเจนมากที่สุด คือ ตำนานพระธาตุดอยตุงอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

2. ประเภทและลักษณะของตุงล้านนา

ในเขตภาคเหนือและภาคอีสาน มีการแบ่งประเภทของ “ตุง” ตามลักษณะของวัสดุที่นำมาใช้ทำ ลักษณะของตุงผ้าทอแบ่งออกตามลักษณะการใช้งาน คือ

1. ตุงยอดพระธาตุ (จ้อตุง) ทำด้วยโลหะที่มีค่า เช่น เงิน ทองคำ ทองเหลือง เป็นรูปสามเหลี่ยม ขนาดไม่จำกัด ใช้ประดับบนยอดพระธาตุเหนือจากฉัตรขึ้นไป ที่ประเทศพม่า นั้น “จ้อตุง” ทำเป็นคัตสวมลงในกระบอกสามารถหมุนได้ เมื่อลมพัดมา นอกจากจะสวยงามแล้ว ยังสามารถบอก ทิศทางลงได้อีกด้วย ตุงยอดธาตุ ถือว่าเป็นของมีค่าและสำคัญ

2. ตุ้งแฮ คือตุ้งที่ทำด้วย ผ้าแฮ (ผ้าที่โปร่งบางอ่อน) แต่ไม่ใช่ผ้าแพรซึ่งทึบแต่อ่อนพริ้ว ปัจจุบันมักเข้าใจว่าเป็นอันเดียวกัน มีลักษณะ หลายรูปแบบ ใช้ประโยชน์หลายอย่างตามรูปแบบตุ้งเพียงแต่ทำด้วย. “ ผ้าแฮ ” เท่านั้น

3. ตุ้งไม้ ที่ประดับด้วยวัสดุต่างๆ เช่น ประดับหรือฉาบด้วยทราย เรียกว่า “ ตุ้งทราย ” วัสดุอื่นๆ ได้แก่ ตุ้งข้าวเปลือก ตุ้งข้าวสาร ตุ้งแก้ว ตุ้งดิน ใช้ในพิธีกรรมและงานบุญต่าง ๆ

4. ตุ้งฮาว เป็นรูปสามเหลี่ยม สีเหลี่ยม ทำด้วยกระดาษหรือผ้า เป็นสีต่าง ๆ ขนาดประมาณฝ่ามือ หรือ โตกว่านั้นเล็กน้อย ใช้ประดับอาคาร ประรำผามเบียง เต็น ร้ว โดยทากาวติดกับเส้นด้าย เชือกมัดซึ่งใช้ในงานบุญ วันสำคัญ ปัจจุบันมักจะเป็นธงชาติ ธงเสมา ธรรมจักร ตุ้งอวมงคล

ตุ้งอวมงคล

1. ตุ้งแดงหรือตุ้งถอน ทำด้วยผ้าสีแดง ลักษณะคล้ายตุ้งใจ แต่ต่างกันตรงสี ที่เป็นสีแดง หากมีคนตายมักจะตายด้วยอุบัติเหตุ หรือ ตายโหง หลังจากนั้น ๗ วัน หรือภายใน ๗ วัน จะต้องนำตุ้งแดงมาปักไว้ตรงจุดที่ตาย พร้อมกองทรายกองใหญ่ ๑ กอง กองเล็ก ๑๐๐ กอง และเครื่องสังเวย (ชันข้าว) มาทำพิธีตานตุ้ง เพื่อให้วิญญาณผู้ตายหลุดพ้นไปผุดไปเกิดไม่เป็นผีวนเวียนอยู่ตรงนั้น นอกจากนี้ตุ้งแดงยังสามารถ ทานแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ในวันปีใหม่ได้อีกด้วยใช้เป็นเครื่องอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ตาย และสูตถอน

2. ตุ้งสามหาง ทำด้วยผ้าสีขาว หาง (ชายตุ้ง มี ๓ แฉก) ใช้นำหน้าศพ

ความเชื่อของชาวเหนือที่มีต่อตุ้งล้านนา

ตุ้ง : สัญลักษณ์แห่งศิริมงคล

ตุ้ง คือ ธงแขวนแบบหนึ่งในศิลปะล้านนา พบเห็นได้ในภาคเหนือของประเทศไทยทำด้วย ผ้า ไม้ โลหะ ด้าย หรือกระดาษ เป็นรูปแถบยาว ห้อยลง ใช้ประดับ หรือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับพิธีกรรมที่ใช้ตุ้ง

'ตุง' สัญลักษณ์แห่งล้านนา

"ตุง" ของล้านนา ก็คือ "ธง" ของไทยภาคกลางนั่นเอง มีลักษณะเป็นแผ่นวัสดุส่วนปลายแขวนติดกับเสาห้อยเป็นแผ่นยาวลงมาวัสดุที่ใช้ทำ ตุงนั้นมีหลายอย่าง เช่น ไม้ สังกะสี ผ้า กระดาษ ไบลา เป็นต้น ตุงเป็นสิ่งที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในงานพิธีทางพุทธศาสนา โดยมีขนาดรูปร่าง และ รายละเอียดด้านวัสดุตกแต่งแตกต่างกันไปตามความเชื่อและพิธีกรรม ตลอดจนตามความนิยมในแต่ละท้องถิ่นด้วย

ส่วนจุดประสงค์ของการทำตุงล้านนาก็คือ ทำถวายเป็นพุทธบูชาโดยทั้งชาวไทยยวน ไทลื้อ ไทเขิน และไทใหญ่ จะถือว่าเป็นการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายเพื่อเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ตนไปในชาติหน้า ด้วยความเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้ว จะได้เกาะยึดชายตุงขึ้นสวรรค์

3. แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ “ตุงล้านนา” หลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

1. พอประมาณ ในการนำสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากภูมิปัญญามาประดิษฐ์เองโดยไม่ต้องใช้งบประมาณในการจัดหาซื้อ ลดค่าใช้จ่าย เพราะสามารถประดิษฐ์เองได้

2. มีเหตุผล รูปแบบและลวดลายของตุง แสดงถึงลักษณะการนำไปใช้ในงาน การนำตุงล้านนาไปใช้จึงต้องมีการศึกษาประเภทและความเหมาะสมของลวดลาย และรูปแบบของตุงล้านนา

3. มีภูมิคุ้มกันที่ดี 'ตุง' เป็นสื่อที่แสดงถึงความเชื่อใน พุทธศาสนา เป็นของสูง ที่ควรบูชา

สร้างความตระหนักในการมีสติ ความรอบรอบ และลดความประมาท ความรู้ ได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ประเภทของตุง ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการทำตุง และลักษณะของการนำตุงไปใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ

คุณธรรม สร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ "ตุงล้านนา" ให้อยู่กับภาคเหนือ ที่สื่อถึงความเอกลักษณ์ของภาคเหนือ ของล้านนา

ตุงไส้หมูหรือ ตุงไส้ช้าง

"ตุงไส้หมู หรือ ตุงไส้ช้าง" เป็นชื่อตุงที่นิยมใช้กันในภาคเหนือ ในถิ่นอื่นอาจเรียกแตกต่างกันไป เช่น ลำปางเรียกช่อพญายอ จังหวัด เชียงรายและลำพูนเรียกว่า ตุงไส้ช้าง ภาคกลาง เรียก พวงมโหตร (พวง-มะ-โหด) คำที่หลายคนไม่ทราบความหมาย ไม่เคยได้ยิน ทั้งที่ อาจจะเคยผ่านตามาแล้วก็ตามลักษณะตุงไส้หมูมีรูปทรงเหมือนเจดีย์ ทำจากกระดาษว่าวหลากสี ใช้ปีกบนก่องเจดีย์ทราญคู่กับตุง 12 ราศี เพื่อบูชาพระเกศแก้วจุฬามณี และพระธาตุดูประจำปีเกิด ในจังหวัดพะเยา และเชียงราย ใช้ตุงไส้หมูหรือตุงไส้ช้างสีขาวและสีดำประดับรอบ ปราสาทศพ เชื่อว่าให้ผู้ตายไปสวรรค์ จึงเห็นได้ว่าตุงไส้หมูหรือตุงไส้ ช้างนั้นเป็นได้ทั้งตุงมงคลและอวมงคล ทั้งนี้แล้วแต่ว่าในแต่ละพื้นที่จะมีการใช้งานไปอย่างไร แต่จุดประสงค์หลักก็ยังคงเป็นการบูชาพระพุทธรูป ศาสนานั้นเอง

จึงเห็นได้ว่า ควรใช้งานตุงอย่างเหมาะสมถูกต้อง มิให้ เปลี่ยนแปลงหรือเพี้ยนไปจากความมุ่งหมายเดิมที่มีเป้าหมายเพื่อการ บูชาหรือพระพุทธรูปศาสนาเป็นเป้าหมายใหญ่พจนานุกรม ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 อธิบายว่า เป็นพวงอุบะ ซึ่งห้อยประดับ อยู่ที่คันทาลฉัตร ทำด้วยผ้าตาดทอง ส่วนคันทาลฉัตร คือ คันทันฉัตรที่มีรูป เป็นมุกฉาก ๒ ทบ อย่างลูกตาล เพื่อปักให้ฉัตรอยู่ตรงเคียรพระพุทธรูป

บทที่ 3 การทำตุ้งไล่หนูไล่หนูหรือตุ้งไล่ช้าง

วัสดุที่ใช้ในการทำตุ้งไล่หนูไล่หนูหรือตุ้งไล่ช้าง

1. กระดาษสาหรือผ้า
2. กระดาษว่าว
3. กระดาษแข็ง
4. ไม้ไผ่
5. กรรไกร
6. เข็ม
7. เชือก

วิธีทำตุ้งไล่หนู

1. นำกระดาษว่าว 2 แผ่นๆ ละสีมาซ้อนกันพับให้เป็นสามเหลี่ยมด้านเท่า ตัดส่วนปลายที่เหลือออก
2. พับครึ่งรูปสามเหลี่ยมอีก 2 ครั้ง ตัดชายด้านที่ไม่เท่ากันให้เป็นลวดลายสวยงามตามต้องการ
3. ใช้กรรไกรตัดเส้นตรงจากด้านที่เปิดได้เข้าไปลึกเหลือช่องว่างไม่ให้ขาดไว้พอประมาณ กลับด้านแล้วตัดเส้นตรงขนานกับเส้นแรก จากนั้นตัดสลับกันไปตลอดความกว้างจนถึงปลาย เหลือปลายไว้ประมาณ 4 เซนติเมตร เพื่อทำหัวตุ้ง
4. ตัดเสร็จแล้ววางลงให้เหมือนเดิม แล้วเปิดด้านข้างที่ซ้อนกันออกจนเป็นสามเหลี่ยมด้านเท่า จับปลายด้านที่ซ้อนกันเปิดเป็นสี่เหลี่ยมทั้งสองแผ่น จับตรงกลางกระดาษยกขึ้น

5. ตัดกระดาษแข็งเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณหนึ่งนิ้ว ทากาวติดด้านในของหัวตุ่ง ใช้ด้ายร้อยด้านบน นำไปผูกติดกับปลายไม้ไผ่ เป็นอันเสร็จนำไปใช้งานได้

บทที่ 4

ผลการจัดทำตุ่งไส้หมูหรือตุ่งไส้ช้าง

จากการศึกษาวิธีการทำตุ่งไส้หมู ซึ่งตุ่งประเภทหนึ่งของตุ่งล้านนาที่มีผู้คนนิยมนำมาใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ค่อนข้างมาก นักเรียนสามารถประดิษฐ์ ตุ่งไส้หมู ได้อย่างสวยงาม โดยมีการออกแบบลวดลายเพิ่มเติม การออกแบบสีของกระดาษ และตุ่งไส้หมูที่ประดิษฐ์ขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ในงานพิธีกรรมต่างๆ ได้

บทที่ 5

สรุปผลและอภิปรายผลการทำตุ้งไต้หมูหรือตุ้งไต้ข้าง

สรุปผลการทำตุ้งไต้หมูหรือตุ้งไต้ข้าง

จากการทำตุ้งไต้หมู ครั้งนี้พบว่า นักเรียนสามารถเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ ได้อย่างถูกต้อง และสามารถออกแบบลวดลายตุ้งไต้หมูได้อย่างสวยงาม และสามารถทำตุ้งไต้หมูได้ และนำไปใช้ในทางศาสนาได้

อภิปรายผลการทำตุ้งไต้หมูหรือตุ้งไต้ข้าง

จากการทำตุ้งไต้หมู ครั้งนี้พบว่า นักเรียนสามารถเลือกใช้วัสดุ ได้แก่ กระดาษว่าว ได้โดยมีการใช้สีที่หลากหลายทำให้ตุ้งมีสีสันที่สวยงาม และสามารถอุปกรณ์ ได้แก่ กรรไกร เข็ม ไม้ เข็ม ได้อย่างถูกต้อง และสามารถออกแบบลวดลายตุ้งไต้หมู โดยมีการออกแบบสลับลายให้มีหลายชั้นและมีการตัดอย่างประณีตทำให้ได้ตุ้งที่สวยงาม อ่อนช้อย และนำตุ้งไต้หมูไปใช้ นักเรียนได้นำตุ้งไต้หมูที่ประดิษฐ์ไปใช้ในงานทอดผ้าป่าสามัคคี งานปอยหลวง งานบุญวันพระได้ ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของล้านนา รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

บรรณานุกรม

ผู้ให้ข้อมูล

พ่ออ้อยแปง คำแฮ บ้านสันแพน ปราชญ์ชาวบ้าน “ตุงล้านนา”

เอกสารอ้างอิง

ตุงล้านนาภูมิปัญญาบรรพชน อาจารย์ ศราวุธ มโนเรือง โรงเรียนบ้าน

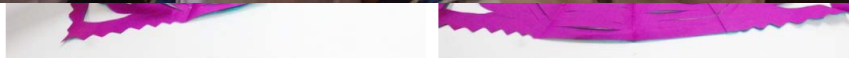
ห้วยไร่สามัคคี อำเภอ แม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

Flash Page Flip ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์มนตรี เลากิตติศักดิ์

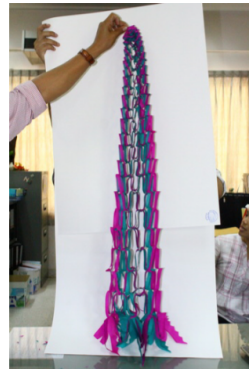
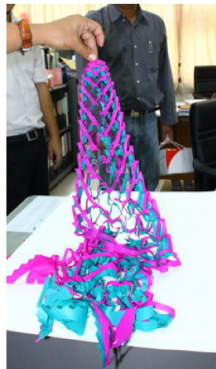
พ่ออ้อยแปง คำแฮ บ้านสันแพน ปราชญ์ชาวบ้าน “ตุงล้านนา”

ภาคผนวก

คลี่กระดาษที่พับออกมา ให้เป็นลักษณะสี่เหลี่ยม

ตัดกระดาษแผ่นเล็กและสอยด้ายเพื่อนำไปผูกมัดกับกิ่งไม้ จะได้ตุ่งไล่หมี

